

نیاز به کاهش پیچیدگی صورت‌های مالی بانکها

گفتگو با آقای احمد فاضلی

معاون مالی بانک صادرات ایران

سازمان

موضوع محوری این شماره نشریه حسابرس، استاندارد حسابداری ۱ با عنوان «ارائه صورت‌های مالی» است. از این که در این گفتگو شرکت کرده‌اید سپاسگزاریم و ابتدا به این موضوع بپردازیم که آیا در ایران صورت‌های مالی تهیه شده بر اساس استانداردهای حسابداری، نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی را تامین می‌کند؟ این پرسش به‌ویژه درباره صنعت بانکداری که تابع مقررات نظارتی بانک مرکزی هم هستند، پیچیدگی بیشتری پیدا می‌کند. پاسخ شما، به‌عنوان حسابدار پر تجربه، که در حرفه و صنعت نقش و حضور موثر داشته‌اید، به این پرسش چیست؟

فاضلی

اخیراً بانک مرکزی اقدام به ارائه شکل‌بندی جدیدی برای صورت‌های مالی بانکها در ایران کرد و بدین ترتیب، علاوه بر این که قالبی یکنواخت و قابل مقایسه برای همه بانکها فراهم ساخت، نوعی همگرایی و حرکت به سمت الزامات گزارشگری بین‌المللی از جمله استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) و کمیته بال (Basel Committee) را آغاز کرد.

به‌نظر می‌رسد به‌دلیل پیچیدگی حسابداری و گزارشگری مالی بانکها، همچنان درک و تفسیر صورت‌های مالی این سازمانها برای عموم دشوار باشد. برای مثال صورت وضعیت مالی بانک به‌دلیل نبود امکان تعیین دوره گردش عملیات، به

فعالیت‌های تامین مالی تقسیم گردد. همان طور که می‌دانیم، سود حاصل از فعالیت‌های عملیاتی بهترین معیار ارزیابی عملکرد مدیریت است و در تحلیلهای مالی بسیار مورد توجه است و این تفکیک می‌تواند ضمن افزایش قابلیت مقایسه، کمک موثری در تحلیل بهتر عملیات شرکتها باشد.

در ایران، صورت سودیازبان بانکها تا قبل از سال ۱۳۹۴ فاقد بخشهای عملیاتی و غیرعملیاتی بود (درآمدها تنها به بخشهای مشاع و غیرمشاع تقسیم می‌شد). با آن که در شکلبندی سودیازبان ابلاغی از سوی بانک مرکزی، درآمدهای عملیاتی بانکها تعریف شد، اما اشاره‌ای به هزینه‌های عملیاتی نشده است.

به نظر می‌رسد طبقه‌بندی پیشنهادی بتواند به طبقه‌بندی بهتر این صورت مالی در بانکها کمک کند.

ساز

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، رهنمودهایی را در مورد ارائه هزینه‌های عملیاتی به روش ماهیت هزینه و یا به روش کارکرد هزینه ارائه کرده است. به نظر شما کدامیک از دو روش گزارشگری هزینه‌ها، عملکرد مالی بانکها را بهتر نمایش می‌دهد؟

فاضلی

با توجه به این که در حال حاضر امکان انتخاب بین روشهای طبقه‌بندی بر حسب ماهیت یا کارکرد وجود دارد، استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی و سرمایه‌گذاران نگران این بودند که آیا شرکتها بهترین شیوه را برای نمایش عملکرد انتخاب می‌کنند یا خیر؟ در نتیجه، با درک این مشکل، در پیشنهاد هیئت معیارهایی برای این انتخاب تعریف شد. در حال حاضر، طبقه‌بندی هزینه‌ها در صورت سودیازبان بانکها طبق نمونه ابلاغی بانک مرکزی بر اساس روش ماهیت

طبقاتی مانند داراییهای جاری و غیرجاری تقسیم نمی‌شود، و یا جریان نقد حاصل از فعالیت‌های (با وجود اصلاحی که بانک مرکزی در آن به‌وجود آورد) متفاوت از مفهوم آن در سایر واحدهای تجاری محاسبه می‌شود.

تعیین نیازهای استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی نیاز به پژوهشهای تجربی گسترده دارد و به‌نظر می‌رسد ارائه توضیحات بیشتر درخصوص اقلام مندرج در صورتهای مالی بانکها در یادداشت‌های پیوست بتواند به افزایش محتوای اطلاعاتی این صورتهای مالی کمک کند. ضمن آن که کمیته بال نیز الزاماتی را در جهت بهبود سلامت سیستم بانکی تدوین کرده است که باید در صورتهای مالی انعکاس یابند.

ساز

هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری در این اواخر با انتشار یک پیش‌نویس قصد تغییر در استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱ (IAS) با عنوان «ارائه صورتهای مالی» دارد. تغییرات پیشنهادی به‌طور عمده متوجه تغییرات صورت سودیازبان است. تغییر در شکلبندی ارائه صورتهای مالی، به‌ویژه صورت سودیازبان، تا چه حد به سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی بانکها کمک می‌کند؟

فاضلی

به‌دلیل تفاوت‌های متعددی که در تعریف و ارائه سود عملیاتی وجود داشت، هیئت تصمیم گرفت برای افزایش قابلیت مقایسه این قلم، طبقه‌بندی جدیدی ارائه کند. پیشنهاد هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری این است که صورت سودیازبان به بخشهایی شامل سود عملیاتی، سودیازبان حاصل از واحدهای فرعی و مشارکتهای خاص، سودیازبان حاصل از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری، و سودیازبان حاصل از

طبقه‌بندی هزینه‌ها براساس روش کارکرد هزینه

در گزارشگری مالی بانکها

با ابهام روبرو بوده و ممکن است

منافع آن کمتر از هزینه آن باشد

تامین مالی دانست. این موضوعات نیاز به بررسی دقیقتر و هماهنگی با مراجع نظارتی و استانداردها دارد.

سازمان

هیئت یادشده در پیشنهاد خود روش تازه‌ای را برای گزارشگری تفاوت‌های تسعیر ارز (تغییرات نرخ ارز) در صورت سودیازیان مطرح ساخته است. روش پیشنهادی چه تاثیری بر صورت‌های مالی بانکها خواهد داشت؟

فاضلی

پیشنهاد ارائه شده بر این نکته تاکید دارد که تفاوت‌های تسعیر نرخ ارز، در همان طبقه‌ای نشان داده شود که فعالیت اصلی موجد آنها گزارش شده است (مثلاً اگر تفاوت نرخ، مربوط به اسناد تجاری است، این تفاوت باید در «طبقه عملیاتی» گزارش شود). در بانکها در حال حاضر، یک طبقه به‌عنوان خالص سود (زیان) مبادلات و معاملات ارزی وجود دارد که شامل سودیازیان تسعیر ارز و سودیازیان خریدوفروش ارز می‌باشد. به نظر می‌رسد طبقه‌بندی پیشنهادی به تفکیک بهتر این دو رویداد در صورت سودیازیان منجر گردد و سودیازیان عملیاتی به‌نحو دقیق‌تری محاسبه گردد.

سازمان

پیشنهاد هیئت را در مورد به‌کارگیری سود عملیاتی به‌عنوان نقطه آغاز در روش غیرمستقیم برای گزارش جریانهای نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، در گزارشگری مالی بانکها تا چه حد مناسب می‌دانید؟

فاضلی

در خصوص صورت جریانهای نقد در بانکها، شاید ذکر این نکته خالی از لطف نباشد که بر اساس برخی پژوهش‌های انجام شده در سایر کشورها، این صورت مالی کمتر مورد توجه

هزینه انجام می‌شود و هزینه‌ها با توجه به ماهیت آنها به طبقات فرعی مانند هزینه استهلاک، هزینه مزایای پایان خدمت کارکنان، هزینه تبلیغات و غیره تقسیم می‌شوند. با وجود آن که طبقه‌بندی هزینه‌ها بر اساس روش کارکرد هزینه، اطلاعات مربوطتری را در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهد، اما با توجه به تنوع و نبود امکان تخصیص دقیق هزینه‌ها به فعالیتها یا کارکردها در بانکها، استفاده از این روش با ابهام روبرو بوده است و ممکن است منافع آن کمتر از هزینه آن باشد.

سازمان

همان‌طور که اشاره کردید، هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری در پیشنهاد خود برای طبقه‌بندی اطلاعات در صورت سودیازیان، طبقه‌بندی جدیدی ارائه داده است ولی به بانکها و بیمه‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری، به دلیل ماهیت کسب‌وکار، امکان داده است که در به‌کارگیری طبقه‌بندی تعریف شده به ترتیب دیگری عمل کنند. درآمدها و هزینه‌های اصلی بانکها چه تفاوتی با دیگر شرکتها دارد؟

فاضلی

فعالیت برخی واحدهای تجاری نظیر بانکها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری، دارای طبقه‌بندی‌های خاصی است که اعمال پیشنهاد ارائه شده ممکن است مشکلاتی را در پی داشته باشد. برای مثال، در صورتی که هزینه سود پرداختی که در حال حاضر به عنوان کاهنده درآمد تسهیلات در بخش عملیاتی طبقه‌بندی می‌شود، در طبقه فعالیت‌های تامین مالی درج شود، در آن صورت امکان محاسبه خالص حاشیه سود (یا خالص درآمد تسهیلات) وجود نخواهد داشت. از سوی دیگر، هزینه سودپرداختی بابت وام دریافتی از بانکها و موسسات مالی و اعتباری را می‌توان دارای ماهیت

یکی از مشکلات صورت‌های مالی بانکها

پیچیدگی آنهاست و

ارائه راهکارهایی برای کاستن از پیچیدگی

ممکن است به درک بهتر صورت‌های مالی کمک کند

برطرف نشده است. به عنوان مثال، می توان به سود تعدیل شده با آثار مالیاتی، سود تعدیل شده با آثار تسعیر ارز محدود شده، و یا سود تعدیل شده با آثار در نسبت کفایت سرمایه اشاره کرد.

سازمان

بر اساس تجربه و دیدگاه شما، و برای پاسخگویی بهتر و شفاف تر صورتهای مالی، چه تغییر یا تغییراتی را در استانداردهای حسابداری، به ویژه استاندارد حسابداری ۱، پیشنهاد می کنید.

فاضلی

طبعاً تامین نیازهای اطلاعاتی همه استفاده کنندگان از صورتهای مالی در صورتهای مالی با مقاصد عمومی که طبق استانداردهای حسابداری برای همه شرکتها یکسان است، امکان پذیر نیست. از سوی دیگر، در ایران قوانین نظارتی، مالیاتی و استانداردهای حسابداری باید به نوعی همسویی دست یابند که به نظر می رسد تحقق آن به سادگی امکان پذیر نباشد.

همان طور که پیش از این اشاره شد، یکی از مشکلات صورتهای مالی بانکها، پیچیدگی آنهاست و ارائه راهکارهایی برای کاستن از این پیچیدگی، ممکن است به درک بهتر صورتهای مالی کمک کند. برای مثال، ارائه طبقه بندی خاصی از صورت وضعیت مالی برای داراییها یا ارائه تعریفهای استاندارد برای نسبتهای مالی مهم بانکها، ممکن است به درک بهتر آنها کمک کند.

سازمان

تغییر در استانداردهای حسابداری، و به ویژه پیشنهادهای جدیدی که درباره آنها صحبت کردیم، برای تهیه کنندگان اطلاعات مالی بانکها، استفاده کنندگان از این اطلاعات، و مراجع نظارتی، چه چالشهایی به همراه خواهد داشت؟

فاضلی

در ایران، مرجع تعیین شیوه گزارشگری مالی بانکها تاکنون بانک مرکزی بوده و به قاعده باید تدوین استاندارد جدید، با هماهنگی این مرجع، سازمان حسابرسی و سازمان بورس و اوراق بهادار انجام شود تا شاهد مشکلاتی که در سالهای گذشته به خاطر اختلاف نظر در تهیه صورتهای مالی بانکها رخ داده، نباشیم.

استفاده کنندگان از صورتهای مالی قرار دارد و شاید دلیل آن، نوع خاص طبقه بندی دریافت سپرده ها و پرداخت تسهیلات در بخش فعالیتهای عملیاتی است که درک آن را دشوار می سازد. در تغییراتی که به تازگی در استانداردهای حسابداری ایران داده شد، نقطه شروع محاسبه جریان نقد حاصل از فعالیتهای عملیاتی، سود (زیان) خالص است و شکل بندی ارائه شده از سوی بانک مرکزی نیز همین روش را الزامی ساخته است و به نظر نمی رسد تغییر مجدد این روش محاسبه، مزیت خاصی نسبت به روش استفاده از سود عملیاتی داشته باشد و حتی ممکن است باعث سردرگمی ناشی از تغییر مکرر استاندارد شود. در عوض، طبقه بندی خاصی که بانک مرکزی برای مجزا ساختن بخش دریافت سپرده و پرداخت تسهیلات در این بخش ارائه کرده است، تا حدی از ابهامات آن کم کرده است.

سازمان

به موجب پیش نویس پیشنهادی، واحدهای تجاری ملزم هستند که یک یادداشت اطلاعاتی در مورد معیارهای عملکرد مدیریت ارائه کنند. این پیشنهاد برای بانکها چه معنایی خواهد داشت؟

فاضلی

همان طور که در پیشنهاد مطرح شده ذکر شده است، معیارهای عملکرد مدیریت (MPM) باید در یادداشتهای پیوست افشا شود و شرحی ارائه شود که: چرا این معیارها دیدگاه مدیریت در خصوص عملکرد را ارائه می کنند، معیارهای عملکرد چگونه محاسبه می شوند، معیارهای یاد شده چگونه اطلاعات مفیدی در خصوص عملکرد ارائه می کنند، بیانیه ای در خصوص این که معیارهای عملکرد مدیریت نظر مدیریت را در خصوص هر جنبه از عملکرد مالی واحد تجاری فراهم می سازند، و تفاوتهای این معیارها با جمعهای فرعی ارائه شده در صورت سود و زیان را ارائه کنند. با توجه به هدف بهبود شفافیت که همواره در استانداردهای بین المللی حسابداری و گزارشگری مالی مورد توجه بوده، ارائه این یادداشت ممکن است به درک بهتر استفاده کنندگان از عملکرد مدیریت منجر شود.

به نظر می رسد در صنعت بانکداری نیز بتوان معیارهای خاصی را معرفی کرد، به ویژه معیارهایی که حاوی تعدیلات مدنظر حسابرسان مستقل در دوره های قبل بوده و هنوز